

W zależności od czynności jakie spedytor będzie realizował będziemy mieli do czynienia ze spedycją właściwą lub mieszaną. Proszę zwrócić uwagę na czynności jakie dodatkowo mogą zostać wykonane. Należy zauważyć jak duża odpowiedzialność ciąży na osobie spedytora podczas wykonywania zlecenia (dobór właściwego środka transportu, wybór trasy, skorzystanie z usług firm jeśli nie posiada własnego taboru). Występują również sytuacje w których spedytor może uchylić się od odpowiedzialności (pod warunkiem, że zostały spełnione pewne warunki). Proszę w zeszycie zrobić notatkę na temat różnic pomiędzy spedycją właściwą a mieszaną, odpowiedzialnością spedytora.

24. Przedsiębiorstwo spedycyjne

W tym rozdziale poznamy:

- strukturę podmiotową rynku usług spedycyjnych,
- koszty oraz przychody przedsiębiorstwa spedycyjnego.

Struktura podmiotowa polskiego **ryнку usług spedycyjnych**, po okresie dynamicznego wzrostu liczby spedytorów w latach dziewięćdziesiątych, wchodzi w fazę stabilizacji. Ówczesne prawodawstwo tworzyło bardzo liberalne warunki dostępu do rynku spedycyjnego – nie występowały ograniczenia, takie jak koncesje czy zezwolenia. Większość czynników charakteryzujących rynek (liczba zarejestrowanych spedytorów, liczba realizowanych przez nich usług oraz liczba usług na rynku transportowym ogółem) zmienia się w tym samym kierunku – rośnie, ale w różnym tempie.

Bardzo dobra koniunktura gospodarcza w ostatnich latach (szczególnie po wejściu Polski do Unii Europejskiej – 1 maja 2004) wpływa bezpośrednio na rozwój rynku Transport – Spedycja – Logistyka. W Polsce w roku 2006 tempo wzrostu PKB (produkt krajowy brutto) wyniosło 6,1%, m.in. dzięki napływowi do Polski dużych inwestycji zagranicznych, co w efekcie wpłynęło na wzrost obrotów handlu zagranicznego i równocześnie sprzyjało rozwojowi branży Transport – Spedycja – Logistyka¹.

Na rynek usług spedycyjnych składają się dwie grupy podmiotów²:

- usługodawcy reprezentowani przez przedsiębiorstwa spedycyjne (podaż),
- usługobiorcy zgłaszający zapotrzebowanie na usługi spedycyjne (popyt).

Zdarza się, że na rynku usług spedycyjnych przedsiębiorstwa spedycyjne reprezentują jednocześnie stronę podażową oraz popytową, tzn. stają się zleceniodawcą w stosunku do innych przedsiębiorstw spedycyjnych czy transportowych w celu wykonania kompleksowych usług wobec swoich klientów.

Działalność spedycyjna obejmuje szereg czynności, które umownie dzieli się na:

- czynności wykonywane przez spedytora – nazywane spedycją właściwą,
- czynności organizowane przez spedytora, w skład których wchodzi **czynności przemieszczania i czynności dodatkowe**.

Za **spedycję właściwą** uważa się wykonywanie następujących czynności:

- przyjmowanie zleceń spedycyjnych i udzielanie porad związanych z procesami spedycyjnymi,
- wybór środka transportu,
- zawieranie umów o przewóz,
- ubezpieczanie przesyłki,
- sporządzanie dokumentacji transportowej,

¹ Analiza polskiego rynku TSL w 2006 roku, „Rzeczpospolita” 2007, nr 137.

² E. Załoga, T. Kwarciński, *Strategie rynkowe w transporcie*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2006, s. 55.

- odbiór przesyłki od nadawcy,
- przygotowanie przesyłki do przewozu,
- nadanie przesyłki na środek transportu wraz z dokumentacją transportową,
- odbiór przesyłki ze środka transportowego oraz właściwej dokumentacji,
- odprawa celna,
- przekazanie przesyłki odbiorcy.

Spedytor, organizując **czynności przemieszczania**, staje się odpowiedzialny za wykonanie na rzecz przesyłki:

- dowozu,
- odwozu,
- przewozu,
- załadunku,
- wyładunku,
- przeładunku.

Czynności dodatkowe obejmują:

- składowanie przesyłki,
- podjęcie należności za dostarczoną przesyłkę,
- przeprowadzenie cesji praw do przesyłki,
- sprzedaż przesyłki.

W przypadku gdy firma spedycyjna wykonuje tylko czynności określone mianem spedycji właściwej, jest tzw. **spedytorem czystym**. Jeżeli natomiast jest w stanie własnymi środkami przewozowymi wykonywać czynności przemieszczania oraz czynności dodatkowe, realizuje tzw. **spedycję mieszaną**.

Kolejnym elementem wiążącym się bezpośrednio z działalnością spedytora są generowane przez niego **koszty oraz przychody przedsiębiorstwa spedycyjnego**. Obie te kategorie wynikają przede wszystkim z wykonywanych przez spedytora czynności, do których głównie należą³:

- udzielenie zleceniodawcy fachowego poradnictwa z zakresu warunków transportowych,
- poradnictwo w zakresie przygotowania przesyłki do przewozu,
- opracowanie optymalnego wariantu przewozu uwzględniającego czas, jakość i koszt przewozu,
- wybór fachowego i odpowiedniego przewoźnika, przedsiębiorstwa składowego, przeładunkowego,
- zawarcie umowy (umów) o przewóz,
- udzielanie zleceń na składowanie, przeładunek, a także wykonanie innych czynności pomocniczych,
- przygotowanie, wystawienie i skompletowanie odpowiedniej dokumentacji oraz kontrola jej przepływu,
- nadzór nad wykonaniem zleconych czynności,
- informowanie zleceniodawcy o ewentualnych zakłóceniach w realizacji procesu transportowego,

³ M. Ciesielski (red.), *Rynek usług logistycznych*, Difin, Warszawa 2005, s. 116.

Rozdział 24

- awizowanie dostawy do odbiorcy ładunku,
- wykonanie, w razie potrzeby, czynności dodatkowych (oznakowanie przesyłki, przepakowanie, ważenie),
- sprawdzanie stanu przesyłki przy odbiorze ze środka transportu,
- weryfikacja wysokości kosztów usług realizowanych przez zewnętrzne przedsiębiorstwa (przewoźnicy, operatorzy logistyczni, firmy magazynowe).

Czy wiesz, że ...

1 lipca 1858 r. Carl Hartwig, obywatel Wielkiego Księstwa Poznańskiego, mieszkaniec Poznania, zapisał w rejestrze handlowym swoją firmę spedycyjną. Jest to jedna z najstarszych i największych firm spedycyjnych działających na terenie Polski.

PAMIĘTAJ

Spedytor to jednostka gospodarcza zajmująca się organizowaniem przemieszczania towaru na trasie od dostawcy do odbiorcy.

Podsumowanie

Spedycja to każda działalność gospodarcza polegająca na organizowaniu przewozu ładunków na zlecenie osoby prawnej lub fizycznej i na wykonaniu niezbędnej grupy czynności dodatkowych, wynikających ze specyfiki zlecenia.

W umowie spedycji spedytor zobowiązuje się do następujących czynności⁴:

- wysłanie lub odbiór przesyłki,
- sprawdzenie stanu przesyłki,
- sprawdzenie opakowania przesyłki,
- zważenie przesyłki,
- sporządzenie dokumentów przewozowych,
- zawarcie umowy przewozu,
- dostarczenie przesyłki przewoźnikowi,
- dokonanie czynności ładunkowych,
- załatwienie formalności celnych,
- konwojowanie przesyłki,
- przechowanie przesyłki,
- składowanie przesyłki,
- fachowa pomoc w obsłudze przewozu i sporządzenie dokumentów handlowych związanych z przewozem.

Z zawartej pomiędzy stronami umowy spedycji wynikają określone **prawa i obowiązki spedytora**.

Do najważniejszych **obowiązków** należą:

- czuwanie nad poprawnym naliczaniem kosztów dla zleceniodawcy,
- w przypadku wystąpienia szkody dochodzenie tych szkód przez spedytora lub scedowanie prawa na zleceniodawcę,
- zakaz używania przez spedytora we własnym interesie rzeczy należących do zleceniodawcy,
- obowiązek ubezpieczenia przesyłki, jeśli tak chce zleceniodawca.

Do najważniejszych **praw** należą:

- prawo do wynagrodzenia i zwrotu wydatków,
- prawo do żądania zaliczki,
- prawo żądania od zleceniodawcy współdziałania,
- prawo wzięcia pod zastaw towaru dla zabezpieczenia roszczeń,
- prawo zwolnienia spedytora od zobowiązań, które ten zaciągnął w celu należytego wykonania umowy.

Odpowiedzialność spedytora jest uzależniona od zakresu zawartej umowy. Spedytor ponosi odpowiedzialność za szkodę wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania czynności spedycyjnych, wynikających z umowy spedycji, chyba że udowodni, iż nie mógł zapobiec szkodzie pomimo dołożenia należytej staranności. Spedytor jest odpowiedzialny za przewoźników i dalszych spedytorów, którymi posługuje się przy wykonaniu zlecenia, chyba że nie ponosi winy w ich wyborze. Spedytor zobowiązany jest do podjęcia wszelkich czynności mających na celu umożliwienie zleceniodawcy dochodzenia roszczeń od osób biorących udział w wykonaniu zlecenia, chociaż za ich działanie lub zaniechanie działań nie ponosi odpowiedzialności. Na podstawie cesji praw spedytor dochodzi tych roszczeń na ryzyko i koszt zleceniodawcy.

⁴ A. Pacuski (red.), *Transport towarów. Poradnik zleceniodawcy i przewoźnika*, Verlag Dashöfer Sp. z o.o.

Przedsiębiorstwo spedycyjne

Spedytor nie ponosi odpowiedzialności za:

- przesyłki wartościowe i towary niebezpieczne, jeśli nie zostały zadeklarowane i zaakceptowane przez spedytora w zawartej umowie,
- stratę spowodowaną opóźnieniem w dostawie przesyłki, chyba że zobowiązał się do dostarczenia jej w określonym terminie,
- stratę pośrednią i jej następstwa, np. utratę zysku, utratę rynku,
- za ubytek wagi w towarach masowych wynikający z ich właściwości, nie przekraczający granic określonych właściwymi dla danego towaru przepisami, a w przypadku braku takich przepisów – granic zwyczajowo przyjętych.